

A C A D E M I A R O M Â N Ă

Comitetul Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii

– Divizia de Istoria Științei –

STUDII ȘI COMUNICĂRI/DIS

Vol. XVII/2024

MEGA

AVRAM IANCU – EROU MARTIR AL NEAMULUI ROMÂNESC

David AUREL¹, Tiberiu TĂNASE²

aurelvdavid@yahoo.com, tiberiu_tanase@yahoo.com

*Voiesc dar și hotărât dispun, ca după moartea mea, toată averea mea
mișcătoare și nemișcătoare să treacă în folosul națiunii, pentru ajutor
la înființarea unei academii de drepturi; tare crezând, că luptătorii
cu arma legii vor putea scoate drepturile națiunii mele.*

Extras din Testamentul lui Avram Iancu

ABSTRACT: Avram Iancu was the conscious defender of the national idea, able to support the nation's cause in front of Emperor Franz Josef and to refuse a decoration from him with dignity, telling him: "We didn't fight for toys, we want rights, Your Majesty!", but also to bear the consequences of his rebellion against the oppressors. Avram Iancu is not only the people's hero, but a legendary personality of the 19th century. His legacy is the Romanians' unquenchable longing for freedom and their boundless love for their country. Avram Iancu knew glory during his life, having part of a tragic twilight of life. Avram Iancu was buried in Țebea – in the land that gave him wings, under Horia's gorun – the witness of a turbulent history. This article outlines important aspects of Avram Iancu's life and the role he played during the 1848 revolution for the rights of the Romanians from Transylvania. It also contains excerpts from Avram Iancu's holograph will and photocopies of it.

KEYWORDS: Avram Iancu, national idea, nation, freedom.

Introducere

Avram Iancu are o reverberație specială în sufletele noastre și aici, în Transilvania, nu trebuie să fii specialist în perioada secolului al XIX-lea sau în desfășurarea revoluțiilor de la 1848–49 ca să te raportezi cu emoție la Avram Iancu, pentru că Avram Iancu este o efigie, este în sufletul nostru. Nu trebuie să

¹ Conf. univ. la Universitatea „Spiru Haret”, membru colaborator DIS/CRIFST al Academiei Române.

² Secretar al Diviziei de Istoria Științei a CRIFST al Academiei Române, lector univ. la Universitatea Româno – Americană, membru al Societății de Științe Istorice din România.

învăţăm neapărat despre el. Dacă ne ştim bunicii şi străbunii, atunci ştim şi ce a făcut Avram Iancu în viaţă şi ce a urmărit. Sigur că, de un timp, nu mai depănăm cu toată inima amintiri despre trecutul nostru naţional. Parcă ne reţine ceva. Nu ne mai cuprindem de acel farmec sfânt de care vorbea Eminescu, ca să putem pătrunde şi cu sufletul în prezentul unor epoci şi în prezentul unor oameni pe care îi evocăm. Le facem pe toate aproape formal, dacă le mai facem, parcă ne ruşinăm de trecutul naţional. Parcă ne ruşinăm şi de eroii noştri şi, dacă folosim sintagma “eroi naţionali”, ne uităm bine în jur, pentru că suntem pândiţi de ironii şi chiar de acuze de naţionalism.”³

Avram Iancu se individualizează în istoria Transilvaniei. La numai 24 de ani devenise, în acceptul unanim al ardelenilor, „Craiu munţilor”. Cu el dialogau intelectuali precum Simion Bărnuţiu, Gheorghe Bariţiu sau Alexandru Papiu Laurian, care îşi făceau cunoscută speranţa: „Acest tânăr va duce naţiunea mai departe”.

După ce satele din Munţii Apuseni au fost atacate, Avram Iancu a intervenit şi a reuşit ca din toamna anului 1848, până în anul 1849, să facă din ţinutul Munţilor Apuseni o „Ţară Românească”. A organizat o rezistenţă împotriva atacurilor maghiare, însă după intervenţia trupelor austriece şi ţariste a fost nevoit să cedeze.

Dezamăgit, s-a retras în liniştea munţilor ca un rătăcitor prin lume. Şi-a găsit obştescul sfârşit la Baia de Criş. A fost înmormântat cu funeralii naţionale la 13 septembrie 1872 în Panteonul Moşilor de la Ţebea, lângă „Gorunul lui Horea”. Sute de moţi au sosit călări, din Vidra de Sus (locul unde Avram Iancu văzuse lumina zilei), încă din data de 11 septembrie pentru a-l priveghea. Publicaţia *Telegraful român* prezenta textul: „Viaţa lui în totalitatea ei va rămâne o oglindă sinceră a vieţii noastre naţionale”. „Numele lui Avram Iancu a devenit în curând un simbol puternic al libertăţii naţionale, încât declararea sa oficială drept Erou al Naţiunii Române, în 17 noiembrie 2016, a reprezentat doar validarea unui adevăr incontestabil” spune Preafericirea Sa, Patriarhul Daniel.

Povestea vieţii lui Avram Iancu este un crâmpci din istoria vetrei însângerate a neamului românesc. Numele şi persoana lui au devenit legendă încă din timpul vieţii, iar odată cu scurgerea implacabilă a timpului s-au transformat într-un mit păstrat cu sfinţenie de români în altarul sufletului.⁴

³ [13].

⁴ [14].

Soarta lui a redefinit starea unui neam apăsător de multe secole de hoarde care au pătruns în vatra sa și au cerut, prin forță sau viclenie, pământ și apă. El s-a jertfit pentru dreptatea neamului și a crezut în dreptate până în ultima clipă a vieții.⁵

Viața lui, pe care istoria a înscris-o cu dreptate în galeria „martirilor sorții neamului”, a fost tumultoasă, cu lumini și umbre, dar înnobilită de un cuget curat, de neam năpăstuit și dornic de libertate. De la generație la generație, neamul românesc i-a purtat numele devenit simbol, ca pe luceafărul mântuirii neamului.⁶

1. Despre destinul unui erou

Avram Iancu s-a născut în anul 1824, „la vremea cireșelor”⁷, în creierul Munților Apuseni într-o familie numeroasă de țărani moți înstăriți. Cel dintâi strămoș cunoscut, Gheorghe Iancu, a fost preot ortodox în satul Vidra de Sus, rudă cu Horia (probabil fratele acestuia!), participant la răscoala condusă de Horia, Cloșca și Crișan. Tatăl său, Alisandru, a ajuns „pădurar”, apoi jude domenial, iar mama lui a fost Maria Gligor. Familia Iancu a avut doi copii: Ioan – care a devenit preot ortodox și Avram – care a devenit avocat.

Avram Iancu a avut o copilărie neliniștită, vegheată însă de o minte ageră, care a sorbit cu nesaț dureroasele povestiri spuse cu nostalgie de bătrânii satului. În lungile nopți de iarnă a ascultat povești cu împărați, regi și războaie, iar la lumina zilei a văzut mizeria și nedreptatea pe care nobilimea ungară le făceau în mod samavolnic neamului său.⁸ El a urmat școala primară în satul natal, Vidra de Sus, în crângul (cătunul) Târșă, unde l-a avut învățător pe Mihai Gomboș. Apoi a fost mutat de părinți la Poiana Vadului și Câmpeni, unde l-a avut dascăl pe Moise Ioanette.

La vârsta 13 ani a absolvit școala primară, pe primul loc⁹, susținând primul examen semnificativ pentru vârsta și firea lui. Se povestește că ar fi fost răsplătit de cei ce erau de față, cu câțiva galbeni pentru învățătura aleasă. Însă, copilul de moț i-ar fi dăruit învățătorului căruia, potrivit judecății sale, i se cuveneau.

⁵ [3].

⁶ [1].

⁷ [15].

⁸ [10].

⁹ Vezi, pe larg [7].

La Câmpeni a priceput că lumea în care trăia era strâmb clădită, iar neamul său, adică românii, erau crunt exploatați de nobilimea ungară, aduși în stare de sclavie și vlăguiți de resurse. Această lume nedreaptă îi apăsa și pe românii din „țara Moților”, deposedați de orice drept politic și social. În orice moț obidit de stăpânire, el îl vedea aievea pe tatăl său, care-l însoțea ca o umbră misterioasă și îl îndemna să lupte cu ajutorul lui Dumnezeu, să-i învingă „pe aceia care ne iau de la gură pita și cântecul”.

Începând cu anul 1837 a urmat *gimnaziul crăiesc* la Zlatna, o școală ungurească, întrucât în acel moment în zonă nu existau școli românești. Dascălii – de regulă catolici – au încercat cu mijloace viclene să-i schimbe religia și naționalitatea. El s-a împotrivit cu hotărâre, răspunzându-le răspicat: „rămân Avram fiul lui Iancu, din Vidra, de confesiune ortodoxă”. Acest spirit de răzvrătire a atras respectul și stima colegilor, iar temeinicia cunoștințelor sale de geografie, istorie și latină a atras și mai mult admirația lor.

Ideile sale au prins cheag, iar calificativele „Eminens” și „Prima” au umplut de sus până jos fișele școlare. A absolvit gimnaziul în anul 1841, apoi s-a înscris la *Liceul Piaristilor din Cluj*, în clasele superioare, iar începând cu anul 1844 a fost student la *Facultatea de Drept din Cluj*, studiind cu sârg științele juridice. În acel mediu universitar el a înțeles de unde vine sursa răului, începând să cugete profund la găsirea energiilor cu care să-și izbăvească neamul de asupritori. El și-a căutat hrana sufletească printre amintirile vieții curate, dar împilate, a țăranilor români din munți Apuseni.

Pentru a da un sens bine definit luptei de emancipare națională, Avram Iancu a creat societatea patriotică „Aurora”, al cărei miez erau dascălii, preoții și studenții, iar trunchiul, cu ramurile sale bogate, erau țăranii români, aflați sub asuprire feudală de multe veacuri. Din acel moment, viața lui a fost o luptă pentru dreptate și identitate națională.¹⁰ A studiat temeinic și cu sârg legile impuse românilor de nobilimea ungară, sesizând prăpastia dintre acestea și realitățile politice și sociale din munții Apuseni. Ori de câte ori se afla în fața unei nedreptăți, gândul său zbură spre munții Apuseni, iar în minte îi apărea imaginea misterioasă a tatălui său, căruia-i spunea că nu-i bună rânduiala, că „trebuie schimbată”, iar tatăl său îi dădea următorul sfat: „Schimbați-o, numai să puteți!”.

La capătul celor cinci ani de studii universitare, el a reușit să obțină o

¹⁰ [3].

diplomă superioară. Astfel, înarmat cu „cele mai excelente atestate”, el s-a socotit îndreptățit să aspire la un loc de avocat practicant. Însă, dorința sa a întâmpinat refuzul intuit, fiind respins, întrucât se trăgea dintr-o familie de iobagi, nu știa să se încovoie, nici să se lingusească. Pe statura lui înaltă și pe fața lui bărbătească, se oglindea timbrul conștiinței de neam asuprit. Atunci când era îmbrăcat în portul moșilor, căpăta expresia unui sfânt coborât dintr-o icoană.¹¹

La Facultatea de Drept din Cluj, Avram Iancu a învățat temeinic legile ungurești, din care a făcut o armă eficace în lupta pentru câștigarea drepturilor neamului său. Tinerii români îl ascultau cu uimire, văzându-l luminat la minte, cumpătat, cu o înfățișare sobră și o fire aprigă, hotărât să intre în lupta cu asupritorii neamului său. El nu ezita să le-aducă aminte că-i „nepot al lui Horia”, martirul care a fost jertfit prin tragere pe roată, pentru că i-a ridicat și condus pe moși la lupta pentru înlăturarea unei stăpâniri seculare, dar nedrepte și violente.

La îndemnul tatălui său, a încercat să intre în administrație, la Sibiu, dar și acolo a întâmpinat aceeași atitudine. Indignat pe atitudinea sfidătoare a privilegiaților din Cluj și Sibiu, el a plecat la Târgul Mureș, unde s-a înscris cancelarist la „Tabla regească” – tribunalul suprem al Transilvaniei. În acel moment, în Târgu Mureș se aflau peste 30 de tineri români, practicanți pe lângă acest for judecătoresc al Transilvaniei.

Foștii săi colegi au afirmat că era „un tânăr cu făptura înaltă și subțire”, remarcându-se prin cultură și calități „între toți canceliștii români”. Însă, era mereu frământat de gândul eliberării neamului său de sub asuprirea nobilimii ungare.

2. Cum a intrat Avram Iancu în vâltoarea luptei pentru dezrobirea neamului

În anul 1847, Avram Iancu a văzut pentru prima oară modul în care marea nobilime ungară făcea legi pe seama românilor, fără ca aceștia să fie întrebați. El a plecat la Cluj, unde își ținea ședințele Dieta Transilvaniei. Acolo a asistat, „în galerie”, la bătălia dintre liberalii și conservatorii unguri, privind soarta țăranilor români. Deși liberalii au cerut emanciparea completă a țăranilor prin ștergerea grabnică a iobăgiei, Dieta a votat cu majoritate urbaniul. Lui Avram Iancu i s-a făcut rău, fiind dus de-acolo

¹¹ [6].

cu sila de către un prieten al său, Ioan Sterca Șuluțiu,¹² viitorul inventator al legendarelor tunuri de lemn!

Pe drum spre casă, i-a spus acestuia:

– *Frate Șuluțiu! Nu te supăra pe mine. Oricât de bun român ai fi tu, tu nu poți simți durerea ce am simțit-o eu azi. Tu și familia ta nu sunteți robi ca mine și părinții mei. Când acel nobil baron, care a vorbit ca un semizeu, a zis că nici acel pământ de trei coți, care ne va acoperi trupul după moarte nu este proprietatea noastră, era să mă arunc din galerie între ei și să-i izbesc de perete. Nu cu argumente filozofice și umanitare vei putea convinge pe tiran, ci cu lancea ca Horea!*¹³

Avram Iancu a înțeles că principala cauză a stării precare, de sărăcie, a românilor din Transilvania era arogarea de către clasele privilegiate a dreptului de a-i menține pe români în stare de iobăgie și de a le interzice drepturile politice și sociale.

În primăvara anului 1848, ursita vremurilor dătătoare de speranță a adus în Transilvania vestea izbucnirii revoluției ungare.

Aceasta s-a răspândit cu iuțeala fulgerului și printre canceliștii de la Târgu Mureș, în rândul cărora se afla și tânărul avocat Avram Iancu. Cu vădită satisfacție au primit tinerii români primele informații despre revoluția din Viena, care au ajuns în Transilvania la 21 martie 1848 prin ziarele din Pesta. În acel context, tinerii români au ridicat capul, fiind încrezători că a sosit ceasul astral al neamului românesc pentru începerea luptei de emancipare națională.¹⁴

În ziua de 22 martie 1848 a avut loc evenimentul care a declanșat scânteia revoluției în Transilvania: canceliștii din Târgu Mureș (în număr de 200, de diferite naționalități) au adresat împăratului austriac un memoriu cu doleanțele lor, pe care l-au semnat, și la 24 martie 1848 l-au prezentat primarului orașului Târgu Mureș, pentru a-l înainta Cancelariei aulice de la Viena. Dar, tinerii unguri și secui care studiau și practicau dreptul pe lângă „Tabla regească” și-au arogat dreptul de a vorbi în numele naționalităților din Transilvania, denumind faptele acestora drept „revoluție ungară”.

De aceea, în 24 martie 1848 s-au întrunit pentru a formula o petiție către împăratul austriac, în care au nesocotit nevoile națiunii române din Transilvania. Pentru a-i deruta pe tinerii români i-au invitat la întrunire și

¹² [11].

¹³ [12].

¹⁴ [9].

i-au pus să iscălească petiția. Aceștia au subscris-o *ca români*, în speranța că se va șterge iobăgia fără nicio despăgubire, se vor respecta naționalitățile din Ungaria și Transilvania și se va realiza o deplină egalitate politică și civilă. Dar, autoritățile ungare au luat măsuri urgente pentru a împiedica trecerea în petiție a doleanțelor tinerilor români. În fața acestei atitudini, tinerii români au hotărât: *nicio uniune cu ungurii până nu vor trata cu românii ca națiune liberă*.

În acest context, cărturarii români au dat semnalul începerii luptei pentru drepturile politice ale neamului. În seara aceleiași zile, 24 martie 1848, preotul greco-catolic Simion Bărnuțiu, aflat la Sibiu, a redactat proclamația-manifest, intitulată „Provocațiune” (care a fost copiată în mai multe exemplare și trimisă în principalele localități din Transilvania). În același timp, la Blaj, profesorul Aron Pumnul a definitivat textul proclamației pentru Adunarea preconizată a se desfășura la Blaj, în *Duminica Tomii*, respectiv 30 aprilie 1848, sub titlul: *Proclamație Circulariu pentru convocarea Adunării pe Duminica Tomii, Blaj (12 aprilie st. n. 1848)*.

În noaptea respectivă a avut loc o altă adunare, la Târgu Mureș, la care a fost prezent și Avram Iancu. El a asistat aparent pasiv, intervenind doar când a auzit jignirile aduse națiunii române de unii vorbitori. El a respins „în numele neamului românesc” mărnimia tinerilor nobili unguri, convins că „dreptul istoric are să se spulbere în fața dreptului omului”. În încheierea scurtei sale cuvântări, el a rostit răspicat: „desființarea roboteilor fără despăgubire sau moartea”, după care ar fi părăsit furtunos sala de întrunire.

În 25 martie 1848, tineretul ungar din Târgu Mureș a organizat o manifestație patriotică, la care au fost invitați și canceliștii români. Scopul acesteia era susținerea „uniunii cu patria soră”, adică alipirea Transilvaniei la Ungaria, urmată de eliberarea țăranimii din jugul șerbiei. Inițial tinerii români, între care s-a aflat și Avram Iancu, au fost de acord cu principiile libertăților proclamate de revoluția ungară, dar au precizat, prin glasul lui Alexandru Papiu-Ilarian:¹⁵ *Ca român, semnez petiția cu condiția ca, în cazul când s-ar realiza drepturile poporului și egalitatea sa, să se asigure tuturor națiunilor de limbă felurită din Transilvania și Ungaria existența națională și limba maternă, iar eliberarea din iobăgie să se îndeplinească fără nici o despăgubire bănească, deoarece țăranii au plătit destul, chiar prea mult, timp de mai multe*

¹⁵ [3], p. 41–45.

secole, de când nobilii le uzurpă nu numai drepturile civile, ci și pe cele sacre umane." La rândul său, Samuil Poruțiu, dorind să vorbească la întrunirea canceliștilor, a cerut *să nu li se pretindă a fi toate numai ungurește... Pentru ce să fie chiar și Dumnezeu ungar? Să jurăm pe Dumnezeuul popoarelor!* Însă, a fost întrerupt de canceliștii unguri, care au strigat *Uniune sau moarte! Să ne unim cu Țara Ungurească, pentru că altminteri pierim!* Mai mult, pe românii care își apărau opiniile îi considerau *dușmani ai patriei*.¹⁶

În ziua de 26 martie 1848, în casa în care locuia Avram Iancu la Târgu Mureș, a avut loc o altă întrunire a tinerilor canceliști români, pentru a-l asculta pe Nicolae Bârle care sosise de la Blaj, unde avusese loc o întrunire a intelectualilor români. Acolo și atunci s-a hotărât: *Pe Dumineca Tomii, după Paști, toți tinerii câți se află în această mică adunare cu toți cunoscuții lor civili, preoți, intelectuali și țărani, pe câți îi vor putea îndupleca, să se afle la Blaj... să putem face pașii necesari în cauza națională.* Această hotărâre a fost întărită prin jurământ. Avram Iancu a îngenuncheat, iar după el toți tinerii prezenți au rostit. *Ne jurăm, fraților, ca pe Duminica Tomii, prin foc și prin apă și prin toate pericolele vieții, vom veni la Blaj, nu numai noi, ci sperăm că și alții care vreau salvarea națiunii noastre!*

Deci, Sfatul tinerilor români a hotărât ca în duminica Tomii să țină o adunare națională la Blaj, unde să se hotărască drumul de urmat pentru împlinirea destinului neamului.¹⁷

După adunare, acei tineri încrezători în izbândă n-au plecat la casele lor, ci au dus mai departe cuvântul *Iancului*, împânzind satele și munții cu acestea. Fiecare simțea că a sosit timpul ca românii să ceară și să dobândească de la asupritorii lor seculari drepturi omenești: *Spuneți-le că noi nu vrem să dobândim drepturi omenești prin sabie, decât prin legile minții sănătoase!*

Din acel moment, Avram Iancu a preluat stindardul luptei românilor din Transilvania pentru drepturi politice. Situația era grea, întrucât până în luna martie 1848, armata revoluționară ungară, condusă de generalul polonez *Jozef Bem*, reușise să ocupe cea mai mare parte a Transilvaniei, cu excepția regiunilor rămase sub control austriac și românesc – garnizoana cetății Alba Iulia, respectiv Munții Apuseni. În teritoriile ocupate, nobilimea ungară a declanșat o cruntă represiune împotriva românilor care nu recunoșteau autoritatea guvernului ungar. Nobilii unguri și secui au organizat

¹⁶ [8].

¹⁷ [3], p. 45.

„echipe de vânătoare” și „tribunale de sânge” care au comis crime îngrozitoare, ce depășeau în amploare și cruzime înțelegerea minții omenești.

Pe 1 aprilie 1848, Avram Iancu alături de alți români, precum Alexandru Papiu-Ilarian, Samuil Poruțiu și Florian Micaș, au plecat la Blaj, luând parte la consfătuirea politică a românilor. Apoi Avram Iancu s-a întors în munți, unde a ajuns la 6 aprilie 1848, când la Câmpeni se desfășura o adunare a moșilor de pe valea Arieșului. El a apărut în mijlocul lor și după îndemnul de a lupta pentru drepturile neamului, a spus: „De azi înaintea numai de mine și de împăratul să ascultați”.

Din acel moment, tânărul moș în vârstă de 24 de ani, a devenit iubit și ascultat de români, care-i arătau o încredere nemărginită. Istoricul George Barițiu avea să scrie că Avram Iancu nu era orator, dar „de câte ori lua cuvântul în fața lui jucau razele unei inspirațiuni misterioase”.

În zilele următoare Avram Iancu a luat parte la întrunirile poporului, convocate de Simion Balint și Ioan Buteanu la Abrud, Câmpeni și Bistra, pentru a se dezbate un memoriu care urma să fie remis guvernului. Împreună cu protopopul Simion Balint el a pornit prin satele de mai sus de Câmpeni, pe Râul Mare și Râul Mic, pentru a-i mobiliza pe moși pentru luptă.

Concluzii

Avram Iancu a fost, este și va fi pe vecie erou martir al neamului românesc. Memoria lui rămâne neîntinată, căci dorul lui de libertate nu s-a stins niciodată. El a rămas în conștiința neamului românesc simbolul nădejdlor și speranțelor, dar și „apostol al libertății și demnității neamului românesc”.¹⁸

Avram Iancu a fost apărătorul conștient al ideii naționale, capabil să susțină cauza neamului în fața împăratului Franz Josef și să refuze demn o decorație a acestuia, spunându-i: „Nu ne-am luptat pentru jucării, vrem drepturi, Maiestate!”¹⁹, dar și să suporte consecințele răzvrătirii sale împotriva asupritorilor.

Avram Iancu nu este doar eroul moșilor, ci o personalitate legendară a secolului al XIX-lea. De la el le-a rămas românilor dorul nestins de libertate și iubirea neșărmurită față de țară.²⁰ Avram Iancu a cunoscut gloria în

¹⁸ [7].

¹⁹ [5], p. 1088.

²⁰ [4], pp. 1096–1099.

timpul vieții, având parte de un tragic amurg al vieții. Avram Iancu a fost îngropat la Țebea – în pământul care i-a dat aripi, sub gorunul lui Horia – martorul unei istorii zbuciumate.

În testamentul său olograf, lăsat națiunii, spunea:

*Unicul dor al vieții mele e să-mi văd Națiunea mea fericită, pentru care după puteri am și lucrat până acuma, durere fără mult succes, ba tocma acuma cu întristare văd, că speranțele mele și jertfa adusă se prefac în nimica. Nu stiu câte zile mai pot avea; un fel de presimțire îmi pare că mi-ar spune, că viitorul este nesigur. Voiesc dar și hotărât dispun, ca după moartea mea, toată averea mea mișcătoare și nemișcătoare să treacă în folosul națiunii, pentru ajutor la înființarea unei academii de drepturi; tare crezând, că luptătorii cu arma legii vor putea scoate drepturile națiunii mele.*²¹

Bibliografie:

- [1] Badea M. , Gh.I. Bodea, *Avram Iancu în conștiința poporului român*, Editura Dacia, 1976.
- [2] Dragomir Silviu, AVRAM IANCU, O VIAȚĂ DE EROU- ediția aniversară 2024 .
- [3] Dragomir Silviu, *Avram Iancu*, ediția a II-a, Editura Științifică, București, 1968.
- [4] Hodoș Alexandru, „Figura legendară a lui Avram Iancu”, în revista *Țara noastră*, anul V, nr. 35, 31 august 1924.
- [5] Goga Octavian, „Avram Iancu”, în revista *Țara noastră*, anul V, nr. 35, 31 august, 1924.
- [6] Dudaș Florian, *Avram Iancu în tradiția românilor*, ediția a II-a, Editura de Vest, Timișoara, 1998.
- [7] Lazăr Ioachim, Nicolae Marcel Morar, *Avram Iancu în memoria posterității*, Editura Emia, Deva, 2008.
- [8] Mitu Sorin, *Imagini europene și mentalități românești din Transilvania la începutul epocii moderne*, Presa Universitară Clujeană, 2000.
- [9] Neamțu Gelu, *Revoluția românilor din Transilvania 1848–1849*, Cluj-Napoca, 1996.
- [10] Sava David, *Foc nestins – Copilăria și tinerețea lui Avram Iancu*, Editura Ion Creangă, 1979.
- [11] Sterca-Șuluțiu Iosif, „Prietenul meu, în *Cultura poporului*”, 31 august 1924.
- [12] Sterca-Șuluțiu Iosif de Cârpeniș, *Avram Iancu. Biografie. în Transilvania*

²¹ Extras din Testamentul lui Avram Iancu. Originalul se afla la Biblioteca Centrală Universitară -din Cluj – vezi anexa.

organul asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, nr. V–VI, Sibiu, anul XXVIII, iunie-iulie 1897.

Surse internet:

- [13] <https://www.agerpres.ro/cultura/2024/02/23/ioan-aurel-pop-evocandu-l-pe-avram-iancu-este-in-sufletul-nostru-un-erou-national--1254107>
- [14] Prof. Ioan Gomoș, Avram Iancu – prizonierul demnității sale rănite.
https://www.dacoromania-alba.ro/nr54/avram_iancu_prizonierul.htm
- [15] http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Avram_Iancu
- [16] <https://www.digi24.ro/magazin/timp-liber/cultura/testamentul-lui-avram-iancu-a-fost-donat-statului->

Anexa

Testamentul olograf – originalul se afla la Biblioteca Centrală Universitară din Cluj

În documentul scris pe 20 Decembrie 1850, revoluționarul pașoptist și-a lăsat toată averea în folosul națiunii, pentru ajutor la înființarea unei Academii de drept. Urmând crezul marelui om politic, membrii familiei Rațiu au decis să doneze documentul instituției de cultură fără niciun fel de pretenții. Documentul inestimabil a fost predat bibliotecii de către familia Rațiu. Andrei Rațiu, fiul lui Ioan Rațiu a declarat: „Nu cunosc valoarea financiară. Valoarea simbolică, morală, istorică, emoțională mi se pare mult mai importantă.” Testamentul a fost înmănat chiar de către Avram Iancu părintelui Basiliu Rațiu de la Episcopia Greco-Catolică din Blaj. Documentul a fost transmis din generație în generație până a ajuns în posesia lui Ion Rațiu. Mihai Bănică, prieten al familiei Rațiu confirmă: „Dorința domnului Rațiu era clară. Testamentul să fie ori la Cluj, ori la Turda!”²²

²² consultă [16]

 Ultima mea Voință!

Îmi dăd' dor a vieții mele fiind ca se mîndre
 Nașterea mea fîrîntă, pentru care
 După pînă, am și lăsat pînă așuma
 Dăruire, pînă multă suferință, bător
 ma așuma cu înfrîntare, ved' ca
 Speranțele mele și jefușă aduse
 se gîrău în simin.

Nu știu câte zile mai pot avea
 una felină de pînă simțire amăn
 ca mîră spune, ca vîntorînt
 ne sigur, voescu dăre și hotărî
 dăd'pînă, ca după moartea mea, fi
 averea mea mîrătoare, și ne mî
 iatose se treacă în pînă sul nașter
 pentru adunătorii la înfrîntare
 unci academii de Drepturi, dăre
 vedînd ca luptători cu arma legi
 vor pînă pînă toate Drepturile na
 țurii mele.

Campeni Decembrie 20 1850 C. V.

9
 Avram Iancu
 Avr. și Em. Dr.

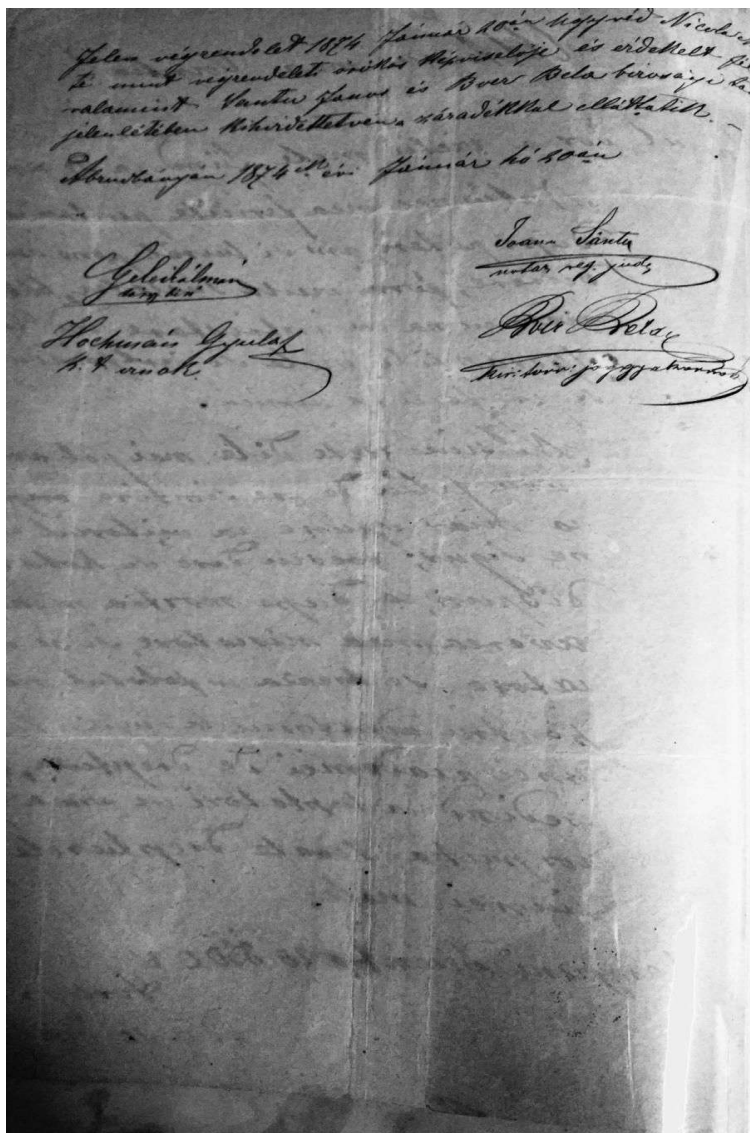

Foto – Testamentul olograf al lui Avram Iancu

